

Kritizirajući još neka stanovišta Heenena, pisac zaključuje, da je karakteristično, da Apelacioni sud u Bruxellesu prihvata tradicionalnu teoriju u času, kad je baš izišlo vrlo zanimljivo Heenenovo djelo, koji je nesumnjivo vrijedan naučni doprinos i odličan praktični priručnik. Na koncu Tricot ističe, da su tradicionalnu teoriju branili u Francuskoj Georges Marais ("Du Crédit documentaire", Paris 1929., str. 34-36), Rene Bellot (Traité théorique et pratique de la vente caf", Paris 1949., str. 241), Adrien Gaubert ("Ventes maritimes", Paris, Sirey 1912.) i Georges Ripart /Droit Maritime, 4. izdanje, sv.2, br.1910.).

S. B.

PRAVILNIK O SPOLJNOTRGOVINSKOJ ARBITRAŽI PRI SAVEZNOJ
SPOLJNOTRGOVINSKOJ KOMORI, Beograd 1958. i nešto o
našoj arbitražnoj sudbenosti

U izdanju Savezne vanjskotrgovinske komore (i ujedno u engleskom, francuskom i njemačkom prijevodu) objavljen je novi pravilnik te Komore o arbitraži u poslovima vanjske trgovine od 26.VI.1958. (prije objavljen u Službenom listu FNRJ, br.28 od 16.VII.1958.). Taj je pravilnik zamijenio prethodne pravilnike o vanjskotrgovinskoj arbitraži (Sl.l.br.26/47) i o postupku mirenja pred Vanjskotrgovinskom arbitražom pri Trgovinskoj komori FNRJ (Sl.l.br.102/48). Novi pravilnik obuhvatio je svojim odredbama kako mirenje, tako i samu arbitražu, pa se tim u svojoj strukturi znatno približio Pravilniku o mirenju i arbitraži Međunarodne trgovinske komore u Parizu (u njegovom najnovijem obliku od 1.VI.1955. - koji će se objaviti u jednom od narednih brojeva ovog časopisa).

U smislu naših propisa, napose Zakona o parničnom postupku (ZPP - Sl.l. br.4/57) Arbitraža Vanjskotrgovinske komore kao stalni izabrani sud rješava o privrednim i pomorskim sporovima iz vanjskotrgovinskih odnosa domaćih privrednih poduzeta, ustanova ili organizacija sa stranim fizičkim ili pravnim osobama. Što je privredni spor, određuje čl.456 ZPP.

Uglavnom su to sporovi iz svih vrsta ugovora građanskog i privrednog prava, napose o kupoprodaji ili zamjeni robe i drugih pokretnih stvari, o komisiji, posredništvu, zastupništvu, otpreništvu, uskladištenju, osiguranju, iz ugovora o djelu ili usluga, posluži, o gradjenju, izdavačkim poslovima, autorskom pravu, zajmu, zahtjevi iz njenice i čeka, iz prijevoznih ugovora za sve grane saobraćaja osim pomorskog, iz industrijske zaštite, upravljanja osnovnih sredstava i svega drugog, što je značajno za privredu. A pomorski sporovi su po čl. 455 ZPP svi sporovi, koji se tiču brodova i plovidbe na moru, i sporovi, na koje se primjenjuje pomorsko pravo, osim sporova o prijevozu putnika. Drugi sporovi i sporovi između drugih stranaka ne mogu se iznijeti pred vanjskotrgovinsku arbitražu.

(Ako nije ugovorena nadležnost arbitražnog suda, odnosno ako se ona ne može valjano ugovarati, bit će kod nas privredni sudovi nadležni za sporove, u kojima su stranke privredne organizacije ili njihova udruženja, zadružne organizacije, ustanove, koje imaju svojstvo pravne osobe, (kao i federacija, narodne republike, autonomne jedinice, kotari, općine i organizacije društvenog upravljanja, kojima je priznato svojstvo, da budu stranke u postupku; a bez obzira na svojstvo stranaka za pomorske sporove, osim sporova o prijevozu putnika - čl. 455 ZPP. Za sve ostale sporove bit će nadležni redovni sudovi.)

Arbitraža je samostalna ustanova Vanjskotrgovinske komore i u svom radu nezavisna; Komora vrši samo opći nadzor nad njezinim administrativnim i materijalnim poslovanjem. Njezino je sjedište u Beogradu, gdje se po pravilu održavaju i usmene rasprave, osim u pomorskim sporovima, o kojima se rasprave po pravilu održavaju na Rijeci (sve to, ukoliko sud na prijedlog stranaka u konkretnom slučaju ne odluči drukčije). Ta odredba o održavanju rasprava na Rijeci korisna je ne samo zbog specifičnog značaja pomorskih sporova, već i zato, što se njom možda mogu održati u primjeni klauzule o nadležnosti nekadašnje Pomorske arbitraže na Rijeci, koje su naša broderska poduzeća uspjela afirmirati u ugovaranju s inozemstvom, i koje su tako ušle u mnoge ugovore. Ukiđanjem Pomorske arbitraže klauzule su izgubile vrijednost. Šad bi se međjutim eventualno spomenuta odredba novog Pravilnika

mogla tumačiti tako, da se klauzula o Pomorskoj arbitraži na Rijeci odnosi na Vanjskotrgovinsku arbitražu, a razloga što je to arbitraža, koja po pravilu održava usmene rasprave u pomorskim sporovima na Rijeci.

U svim slučajevima, u kojima je dopuštena arbitraža, može se na zahtjev stranke povesti i postupak mirenja (koncilijacije), koji je posve nezavisan od postupka arbitraže, ni u čemu ne obvezuje stranke, ne prejudicira njihovim pravima i ne znači, da su stranke, tražeći mirenje, samim tim pristale na nadležnost Arbitraže.

Nadležnost Arbitraže može se zasnivati samo pismenim sporazumom, bilo za konkretan spor, bilo za eventualne buduće sporove, koji bi mogli proizići iz određenog pravnog odnosa. Ako bi jedna stranka osporila nadležnost, Predsjedništvo Arbitraže će najprije utvrditi, da li pismeni sporazum o arbitraži materijalno postoji, a zatim će prošireno vijeće, t.j. članovi arbitražnog vijeća i Predsjednik i potpredsjednik Arbitraže donijeti odluku o nadležnosti. Dok su sve te odredbe slične odnosnim motmama Pravilnika Međunarodne trgovinske komore, nema u našem Pravilniku dalje odredbe, koju donosi pariski pravilnik, da arbitraža ostaje nadležna i ako se tvrdi, da je ugovor nevaljan, ukoliko nadje, da je uglava o arbitraži valjana - što je bilo nepotrebno posebno spomenuti, jer se razumije po sebi.

U svakom slučaju mogu se stranke, i kraj sporazuma o nadležnosti arbitraže, obratiti redovnim sudovima radi ishodjenja mjera sigurnosti (privremenih naredaba).

Samim ugovaranjem nadležnosti Arbitraže stranke su prihvatile i sve odredbe Pravilnika.

Arbitražno vijeće sastavljeno je od arbitara, koje svaka stranka bira s liste sastavljene svake godine unaprijed od Upravnog odbora Savezne vanjskotrgovinske komore i od predsjednika, kojega biraju arbitri, odnosno kojega imenuju predsjednik Arbitraže, ako se arbitri ne bi složili. O sporovima do vrijednosti od Dinara 300.000.- rješava arbitar pojedinac, ako stranke izrično ne ugovore drukčije.

Odredbe o postupku odgovaraju općenito prihvaćenim standardima i elastične su, kako je to potrebno za privrednu arbitražu. Posebno treba istaknuti, da arbitri ocjenjuju činjenice, po slobodnom uvjerenju i donose odluku na osnovi nadležnih pravnih propisa i trgovačkih običaja (dakle po pravu, a ne ex aequo et bono). Samo po ovlaštenju od strane stranaka mogu oni donijeti odluku držeći se isključivo načela pravičnosti (čl. 32 Pravilnika). To znači dakle, da se oni mogu oslanjati na ta načela i kad primjenjuju zakon, ukoliko zakon to dopušta - a zakoni se u velikoj mjeri sami pozivaju na pravičnost, dopuštenost, dobre običaje i slično, što će dakle upotrebiti Arbitraža i kad ne sudi isključivo po načelima pravičnosti.

Kako se kod vanjsko trgovinske arbitraže radi uvijek o sporovima sa stranim elementom (stranke različenog državljanstva, zaključenje ili ispunjenje ugovora u stranim zemljama i t.d.), bit će potrebno u svakom pojedinom slučaju utvrditi, koji se od zakona raznih zemalja, koje imaju veze sa sporom, ima primjeniti na taj spor. S obzirom na to, da je Arbitraža institucionalna - stalna samostalna ustanova jedne vanjskotrgovinske komore -, njezin lex fori, t.j. pravni poredak, koji je za nju domaći, bit će naše pravo, pa će ona stoga po pravilima o sukobima naših zakona odrediti materijalno pravo za primjenu.

Novi je Pravilnik proizišao iz dosadašnjeg rada naše Vanjskotrgovinske arbitraže i kod njegovog sastavljanja poslužila su mnoga iskustva iz tog rada. On je vrlo dobar instrument za izgradnju naših vanjskotrgovinskih odnosa, a puna će se njegova vrijednost i dalje, kao i dosada, pokazati tek uz primjeronu suradnju privrednih poduzeća i što kvalitativniji rad same Arbitraže.

N. K.